

5

022

1933

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C22.

ASIA: _____

Sofiassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Arhi.

Rouva 6/11 1933.

O F I A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

NELMÄ N:o 904 (B.54)

LOOMA ..... SSA 6 P:Ä MARRAUUUTA 19. 33.

MITTAUS: ..... D. U. M. .... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
9/163	33
15/11.33	
5	C22

Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Sofian-lähetystön raportti N:o 1.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Sofiassa olevan lähetystön raportti N:o 1, jonka otsikkona on:

Bulgaria - Balkanin avoin haava.

Antti

Salainen.

S O F I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 1.

Rooma ssa 6 p:nä marras kuuta 19 33.

163/ae	33
1574-33	
5	C22

Asia: Bulgaria - Balkanin avoin
haava.

Bulgaria on se Balkanin maista, joka on vaikeimmin sulatettavissa yhteistoimintaan toisten kanssa. Ja jos olisi syytä pelätä, että rauha Balkanilla häiriytyisi, niin on sodanuhka juuri Bulgariassa. Sillä ei ole ainoatakaan naapuria - pientä Albaniaa lukuunottamatta -, jonka kanssa sillä ei olisi ristiriitaa, jolta se ei jotakin vaatisi. Se on tällä tavalla eristätynyt kaikista ja pitää kaikkia enemmän tai vähemmän, olosuhteiden mukaan, levottomana eikä ainoastaan vaatimuksiensa ja tyytymättömyytensä kautta vaan paljon kouraantuntuvammin niiden aseellisten joukkojen kautta, joita sen alueelta on usein salaa mennyt naapurien alueelle terroristitoita suorittamaan. Mutta tämän todettuani tahdon heti sanoa, ettei Bulgaria tämän johdosta ole vain tuomittavissa, se ansaitsee sääliä ja myötätuntoa, sillä se on paljon kärsinyt, urhoollinen, ahkera, pohjiltaan perin kunnan kansa, jonka sodanjälkeinen historia on ollut alituista kamppailua niitä vääryyksiä vastaan, joita se, usein syystä, katsoo kärsineensä voittajavaltain taholta, ja lisäksi viimeisinä vuosina puustavillisimmin sanoen jokapäiväisestä leivästä ja mahdollisuudesta säilyttää itsenäisen valtion alkeellisimmatkaan taloudelliset edellytykset.

Pääkaupunki Sofia tarjoaa surullisen näyn: köyhyys paistaa

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

kaikkialta. Katsellessani toripäivinä niitä suuria talonpoikain joukkoja, jotka olivat tulleet tarjoamaan tuotteitaan, totesin, että he ulkonaisesti olivat täysin samalla asteella kuin ne talonpojat, joita olin nähnyt Venäjän suurimmissa kaupungeissa kurjuuden aikana. Näin Sofiassa myöskin poliittisen kulkueen kiertelemässä pitkin katuja ja minusta tuntui olevan varsin ymmärrettävää, että ratsastavia poliiseja oli lukuisasti kadunkulmissa. Ja kuitenkin tiesin, että kulkueen muodostivat maan suurimman poliittisen puolueen jäsenet, jotka kaikista erheistään huolimatta syvän vakaumuksen omaten olivat paljon uhranneet tämän vakaumuksensa hyväksi. Henkilöinä he olivat kunnioitettavia, uut-
teria miehiä, mutta köyhyys ja kärsimykset olivat syyttäneet heissä valtiollisen intohimon, joka leimusi peloittavan synkkänä.

Seuraavassa aluksi muutamia seikkoja maan taloudellisesta tilasta.

Valtion menosäännössä 31 p. viime maaliskuuta (talousvuosi alkaa 1 p. huhtikuuta) kokonaistappio 1660 miljoonaa levaa. Seurauksena tästä tilasta kykenemättömyys suorittaa palkkoja, joista pieniä osia saadaan nostaa kuukausia jälestäpäin. Maksamattomien palkkojen ja eläkkeiden määrä nousee tänä vuonna noin miljaardiin levaan. Verojen kanto on erittäin huonoa. Sofiassa selitettiin tätä sillä, että talonpojat olivat useissa seuduissa tehneet veronmaksulakkoja. Vaikea todeta, oliko tilanne todeksi näin kurja, mutta ilman lakkojakin käsittäisi, ettei talonpojilta voi saada veroja silloin kun ylivoittoisesti maanviljelysmaan (talonpoikaisväestö 83 %) tuotteiden hinnat olivat alentuneet 300 prosentilla. Niiltä, joihin veronkantoviranomaiset helpommin pääsivät käsiksi, esim. käsityöläisiltä ja vapaiden ammattien harjoittajilta, koetetaan kantaa veroja sitä ankarammin, esim. siten, että heistä jokaisen, jonka tulot nousivat 40000 levaan (noin 20000 markkaan, siis ei juuri suureen summaan) täytyy etukäteen lunastaa lupakirjansa 6 kuukaudeksi kerrallaan. Veroja on parlamentti koettanut nostaakin, kuten ko-

roittamalla sokerin hintaa 20 prosentilla, mutta on pelättävissä että tulos on vain sokerin kulutuksen väheneminen. Kun postimaksuja aikaisemmin oli yritetty korottaa, olivat postilaitoksen tulot vähentyneet. Köyhyys on niin suuri, että sairaaloissa on ruuan ja lääkkeitten puutetta. Muutamissa väestökeskuksissa lähes puolet väestöstä ovat tuberkuloottisia, eikä näitä sairaita voida eristää.

Kauppabilanssi päättyi 1932 passiivisesti 87,8 milj. levalla. Vienti oli 1932 588 milj. kiloa, edellisenä vuonna vielä 769 milj. kiloa, joten vähennys noin 24 %. Viennin arvo oli 1932 3389 milj. levaa ja edellisenä vuonna 5934 milj. levaa, vähennys siis lähes puolet. Tästä näkyy, että maan vientikaupan väheneminen johtuu sekä vientimäärän vähenemisestä että hintain alenemisesta. Tuontinumerot ovat tietysti myöskin pienentyneet osoittaen maan ostokyvyn suurta vähenemistä. Tällaisessa taloudellisessa tilassa olevalta maalta vaaditaan vielä ulkomaiden velkain suoritusta. Sodanedelliset lainat on sitäpaitsi valorisoitu suhteellisen korkealle asteelle ja sodanjälkeisten lainain ehdot ovat suorastaan tuhoisat. On suostuttu vain siihen helpotukseen, että 40 % näistä veloista olisi suoritettava valuutalla ja 60 % blokeerattava levoina. Mutta maa ei voi näitä summia suorittaa. Toistaiseksi Kansainliiton neuvosto on rajoittanut toteamaan (viime tammikuussa), että Bulgarian taloudellinen asema huononee huononemistaan, ja lausumaan toivon, että yhteistyö Kansainliiton elinten kanssa on tervehdyttävä maata. Hurskas toivomus.

Voidaanko muuta odottaa kuin että poliittinen tilanne maassa on äärimmäisen levoton ja ärtynyt? Muun lisäksi on pienessä maassa 10000 "ylioppilasta", joista suurin osa vetelehtii Sofian kaduilla päässään milloin minkinlainen eri yliopistoa merkitsevä päähine, tekemättä mitään työtä, mutta politikoiden ja kokouksia pitäen, milloin eivät järjestä tappeluita kaduilla tai toimeenpane "keräyksiä", oikeammin kerjäyksiä erilaisilla teko-syillä. (Minunkin luokseni tunkeusi kolme pitkällä kolmannella

kymmenellä olevaa "ylioppilasta" vaatimaan, että antaisin parisataa levaa "sodassa kaatuneitten lapsille" - ovenvartija oli etukäteen varoittanut, että nämä herrat keräävät rahaa itselleen.) Pääasiallinen syy sisäiseen levottomuuteen on kuitenkin puolueiden keskinäisissä riidoissa ja niinsanotussa makedonialaisessa liikkeessä. Tästä liikkeestä puhuessani tulen samalla koskettelemaan seikkoja, jotka selittävät Bulgarian ja sen naapurimaiden välillä vallitsevaa ulkopoliittista jännitystä. Mutta ensin on tarpeen palauttaa mieleen kappale Bulgarian historiaa maailmansodan alusta alkaen.

V.1913 Bulgaria kävi vaikean sodan Serbiaa, Kreikkaa, Romaniaa ja Turkkia vastaan ja hävisi sen. Kun maailmansota alkoi, pysyi Bulgaria aluksi syrjässä, osaksi edellisestä tappiostaan uupuneena, osaksi senvuoksi, että maassa oli alkanut esiintyä mielipide, joka vastusti sotaa eteläslaavilaista veljeä, Serbiaa vastaan. Kuningas Ferdinand kuitenkin johti maansa sotaan keskusvaltain puolella, ja tämä kohtalokas päätös tehtiin lokakuussa 1915. Tässä yhteydessä kohdistui maailman huomio eräseen bulgarialaiseen valtiomieheen, jolla sitten tuli olemaan niin suuri merkitys maansa vaiheissa ja joka vieläkkään ei ole lakannut vaikuttamasta niihin, nimittäin Stambulijskiin.

Stambulijski oli 1915 Bulgarian eduskunnassa melkoisen talonpoikaisryhmän johtajana. Kun itävaltalaiset marssivat Serbiaan, huudahti hän eduskunnan istunnossa: toivon voittoa veljillemme serbialaisille. Kun suuri osa edustajia raivostuneena syytti häntä petturiksi ja serbialaiseksi, vastasi hän: en ole serbialainen enkä bulgaari, olen eteläslaavi. Kuningas Ferdinand valmistaessaan sotaan yhtymistä neuvotteli palatsissaan puolueiden johtajain kanssa ja myöskin suurimman oppositiopuolueen kansallisen talonpoikaispuolueen johtajan Stambulijskin kanssa, jolloin tämä lausui: jos viette Bulgarian sotaan keskusvaltain puolella, niin menetätte kruunun, ehkä pääanne. Ennustus oli osittain oikea, sillä Ferdinand menetti kruununsa. Mutta päin

menetti Stambulijski itse, vaikka vasta sodan jälkeen.

Suuttuneena viimeksi lainatuista Stambulijskin sanoista Ferdinand vangitutti hänet ja hänet tuomittiin kuolemaan, mutta ar-
mahdettiin ja sai istua vankilassa koko sodan ajan. Syyskuussa 1917 Bulgarian armeija oli tuhoutunut. Ferdinand tuotatti Stam-
bulijskin luokseen vankilasta ja kysyi hänen neuvojaan. Hän neu-
voi pyytämään aselepoa. Mutta bulgarialaiset neuvottelijat olivat
tuskin lähteneet matkalle liittolaisten päämajaan Salonikiin, kun
Ferdinand muutti ~~muutti~~ mieltä ja kutsui apua Saksasta. Silloin
Stambulijski asettui kapinallisen sotajoukon johtoon ja pakoitti
Ferdinandin luopumaan kruunustaan. Sen jälkeen Stambulijski päämi-
nisterinä vei maansa raskaaseen rauhaan huolimatta sotilaspuolueen
vastustuksesta.

Stambulijskin pääministerinä oloa sodan jälkeen on ankaras-
ti arvosteltu ja syystä. Hänen sisäpolitiikkansa oli talonpoikais-
puolueen diktaturia, säälimätöntä vastustajia kohtaan. Ulkopoliit-
tisesti hän pysyi yhä uskollisena eteläslaavilaiselle aatteelle
ja toivoi voivansa johtaa maansa federatiiviseen unioonin sodan
jälkeen syntyneen serbialaisten, kroaattien ja sloveenien kunin-
gaskunnan (nykyään Jugoslaavia) kanssa. Tämä ohjelma oli äärim-
mäisen uhkarohkea, sillä Bulgarian menetettyä rauhanteossa melkoi-
sia alueita, joissa asui bulgarialaisia, ja makedonialaisten pako-
laisten aloitettua entistä kiihkeämpi toiminta Serbiaa vastaan,
oli mieliala Bulgariassa erittäin vihamielinen. Upseeripuolue ei
myöskään halunnut luopua vaikutusvallastaan. 1923 upseerien ja ma-
kedonialaisten salaliitto kukisti Stambulijskin diktatuurin ja hän
itse sai kaivaa kuopan, johon hänen ruumiinsa muutamaa minuuttia
myöhemmin peitettiin. Hän kaatui aatteensa, eteläslaavien unioonin,
uhrina. Kymmeneksi vuodeksi sai viha ylivallan Bulgariassa. Mutta
hänen ajatuksensa ei silti kuollut vaan vaikutti maan sisäsis-
sä poliittisissa riidoissa edelleen, milloin missäkin muodossa.

On niitä Balkanin olojen tuntijoita, jotka luulevat, että se aate vielä voittaa, niin vaikeata kuin sitä onkin uskoa varsinkin senvuoksi, että Italian kaikki mahdollinen poliittinen vaikutusvalta Balkanilla sitä vastustaa.

Balkanista puhuttaessa menee aina ajatus makedonialaiseen komiteaan, komitadjeihin, tai millä nimellä heitä kulloinkin mainittaneen. Tällä salaperäisellä järjestöllä, jota ulkomailla nimitetään myös kirjaimilla O.R.I.M. (Organisation révolutionnaire intégrale de Macédoine), Makedonian vallankumouksellinen sisäinen järjestö, on suuri salattu vaikutusvalta Bulgarian politiikkaan. Se ottaa jäsenensä Bulgariassa olevista makedonialaisista pakolaisista mutta myöskin sekä Serbian että Kreikan makedonialaisten joukosta, se kantaa omia salaisia verojaan, sillä on sotajoukkonsa ja hallituksensa - kolmihenkinen keskuskomitea - vieläpä edustajansa ulkomailla. Eritahoilla Eurooppaa ja Amerikassakin harjoitettu kiihkeä propaganda, josta jokainen Suomen lähetystö on epäilemättä saanut kokemusta, on tämän järjestön edustajain suorittama. Väitetään esim., että Roomassa oleva Bulgarian lähettiä, kenraali ja Stambulijskin kukistumisen aikaansaaneen sotilasliiton jäsen, on oikeastaan enemmän makedonialaisen komitean kuin Bulgarian hallituksen edustaja. Tämän järjestön ohjelmaa ei ole täsmällisesti muotoiltu, mutta viime keväänä Gorna-Djounajassa pidetyn makedonialaisten kongressin jälkeen näyttää siltä, että pyrkimyksenä on jonkunlainen autonomia Makedonialle. Sen toimintakeino sitävastoin on hyvin tunnettu: terrori, verityöt. Alkuaan tätä asetta käytettiin turkkilaisten valtaa vastaan, sitten pääasiassa jugoslaavialaisia vastaan. Mutta lopuksi makedonialaiset alkoivat käyttää sitä omassa keskuudessaan omia eri ryhmiään vastaan. Tuloksena oli, että Sofian kaduilla varsinkin viime vuonna ja vielä tämän vuoden alkupuoliskolla veriläikät alinomia kertoivat makedonialaisten keskinäisestä vendettasta. Tämä kyllä ei sinään bulgarialaisia suuresti hermostuttanut, sillä siellä on to-

tuttu ratkaisemaan riidat revolverilla, mutta pahempaa oli, että makedonialaiset alkoivat ammuskella niin taitamattomasti, että eräät aivan viattomat sosialaiset menettivät henkensä.

Selittäökseni, miten tähän tilanteeseen tultiin, on minun taas mentävä ajassa taaksepäin. Mahdoton on tietysti tuntea kaikkia makedonialaisen liikkeen kehitykseen vaikuttaneita salaisia syitä, mutta kehityksen kulku on ainakin tiedossa. V. 1924 murhattiin eräs Alexandroff, joka oli juuri palannut Wienistä, missä hän "virkaveljensä" Protogueroffin kanssa oli käynyt asettumassa kosketuksiin siellä maanpakolaisina olevien "federalistien" kanssa. Nämä olivat Stambulijskia vastaan suoritetun "vallankumouksen" jälkeen maasta paenneita Stambulijskin kannattajia, jotka olivat kehittäneet johtajansa eteläslaavilaista aatetta siten, että olivat asettuneet yhteyteen bolshevikien kanssa, saaneet kannatusta 3:nnelta internatsionaalilta ja omaksuneet ohjelmakseen ja tarkoitusperäkseen Balkanin sovjettilaisen federation, jonka puitteissa Makedonian yhtyminen toteutettaisiin.

Alexandroff ja Protogueroff siis olivat yhdessä käyneet Wienissä, mutta yleinen käsitys on, että A. murhattiin P:n toimesta koska ei ollut, kuten P. itse, taipunut federalistiseen ratkaisuun ja yhteistyöhön bolshevikien kanssa. Tämä käsitys ainakin sittemmin johti Protogueroffin murhaan, joka suoritettiin Ivan Mihailoffin määräyksestä. Viimemainittu, nuori tarmokas mies, oli päässyt makedonialaisten järjestön johtajaksi ja oli federalismin vastustaja. Protogueroffilaiset eivät tahtoneet alistua Mihailoffin valtaan, minkä johdosta heistä useita murhattiin M:n määräyksestä. Pari huomattua Protogueroffilaista vietiin pakolla Gorna-Djoumajan kongressiin ja pakoitettiin siellä allekirjoittamaan sitoumus luopua taistelusta. He pitivät sitoumuksensa, mutta toiset jatkoivat taistelua. Mihailovistit, joita järjestön enemmistö ja sen äänenkannattaja "Makedonia" tukivat ja jotka siis muodostivat järjestön "laillisen" siiven, julistivat protoguerovistit Belgradin palkoissa olevaksi joukkioksi, revolverit paukkui-

vat, mihaillovistit ja protoguerovistit ammuskelivat toisiaan.

Tässä kiihkossa näytti kuitenkin, kuten sanoin, tekniikka pilautuneen, sillä taistelu kävi hengenvaaralliseksi sivullisille henkilöille. Seurauksena oli viime kesänä tapahtunut yllättävän jyrkkä poliisitoimenpide: Sofia julistettiin äkkiä piiritystilaan, ja poliisi ja sotaväki toimeenpanivat rikollisten etsinnän. Tuhatkunta henkilöä pidätettiin, joukko rikollisia saatiin kiinni, takavarikoitiin paljon ampuma-aseita ja räjähdysaineita. Sen jälkeen on ollut rauhallisempaa, mutta kukaan ei usko, että tämä rauhallisuus kauan kestää. Kuvaavaa oli, että sisäministeriä alettiin heti syyttää protoguerovistien suojelijaksi. Murhien todelliset järjestäjät eivät myöskään joutuneet kiinni huolimatta toimenpiteen äkillisyydestä. Minun matkani Sofiaan jättämään valtakirjani tapahtui ajankohtana, jolloin makedonialaisten sisäinen taistelu oli täydessä käynnissä. Niinä päivinä ei kuitenkaan murhia satuttu suorittamaan, mutta kyllä mielenosoituksia niitä vuoden 1923 vallankumouksen jälkeen maasta paenneita talonpoikaisjohtajia, siis federalisteja vastaan, jotka juuri niinä päivinä amnestian johdosta palasivat Bulgariaan ja joita syytettiin pettureiksi. Kun kysyin eräältä Sofiassa toimivalta ulkomaalaiselta kirjeenvaihtajalta, minkälaista siellä on lehtimiehen toimia, vastasi hän, että juuri sillä hetkellä on vähän kirjoittamista, kun ei tapahdu mitään, mutta, lisäsi hän, kohta tulee, sillä Thodoroff (yksi noista palanneista) ei elä kauan. Väitettiin myöskin, että jos Sofiassa menee johonkin makedonialaisten käyttämistä kahviloista, saa nähdä, että suuri osa yleisöstä tahtoo välttämättä saada paikan, jossa heillä on selkä seinää vasten ja katse ovelle päin. He juovat kahvinsa aina vasemmalla kädellä, ja oikea on koko ajan takin taskussa revolverin kahvassa. Olen erälle Sofiassa paljon olleille tämän kertonut ja kysynyt, onko niin, johon he ovat naurahden vas-

vat, mihailloivistit ja protoguerovistit ammuskelivat toisiaan.

Tässä kiihkossa näytti kuitenkin, kuten sanoin, tekniikka pilautuneen, sillä taistelu kävi hengenvaaralliseksi sivullisille henkilöille. Seurauksena oli viime kesänä tapahtunut yllättävän jyrkkä poliisitoimenpide: Sofia julistettiin äkkiä piritystilaan, ja poliisi ja sotaväki toimeenpanivat rikollisten etsinnän. Tuhatkunta henkilöä pidätettiin, joukko rikollisia saatiin kiinni, takavarikoitiin paljon ampuma-aseita ja räjähdysaineita. Sen jälkeen on ollut rauhallisempaa, mutta kukaan ei usko, että tämä rauhallisuus kauan kestää. Kuvaavaa oli, että sisäministeriä alettiin heti syyttää protoguerovistien suojeleijaksi. Murhien todelliset järjestäjät eivät myöskään joutuneet kiinni huolimatta toimenpiteen äkillisyydestä. Minun matkani Sofiaan jättämään valtakirjani tapahtui ajankohtana, jolloin makedonialaisten sisäinen taistelu oli täydessä käynnissä. Niinä päivinä ei kuitenkaan murhia satuttu suorittamaan, mutta kyllä mielenosoituksia niitä vuoden 1925 vallankumouksen jälkeen maasta paenneita talonpoikaisjohtajia, siis federalisteja vastaan, jotka juuri niinä päivinä amnestian johdosta palasivat Bulgariaan ja joita syytettiin pettureiksi. Kun kysyin eräältä Sofiassa toimivalta ulkomaalaiselta kirjeenvaihtajalta, minkälaista siellä on lehtimiehen toimia, vastasi hän, että juuri sillä hetkellä on vähän kirjoittamista, kun ei tapahdu mitään, mutta, lisäsi hän, kohta tulee, sillä Thodoroff (yksi noista palanneista) ei elä kauan. Väitettiin myöskin, että jos Sofiassa menee johonkin makedonialaisten käyttämistä kahviloista, saa nähdä, että suuri osa yleisöstä tahtoo välttämättä saada paikan, jossa heillä on selkä seinää vasten ja katse ovelle päin. He juovat kahvinsa aina vasemmalla kädellä, ja oikea on koko ajan takin taskussa revolverin kahvassa. Olen erälle Sofiassa paljon olleille tämän kertonut ja kysynyt, onko niin, johon he ovat naurahtaan vas-

tanneet, että siinä on kyllä liioittelua, mutta on siinä tottakin.

Makedonialaiskysymys pitää Bulgarian ja Jugoslavian välejä huonoina ja kireinä. Makedonialainen järjestö käy lakkaamatonta kiihoitusta Jugoslaviaa vastaan ja sen vaikutus Bulgariassa johtaa siihen, ettei hallitus uskalla olla kiinnittämättä huomiotaan Jugoslavian bulgarialaisten n.s. minoriteettikysymykseen. Jugoslavia kieltää koko kysymyksen olemassaolon. Puolueeton arvostelija on pakoitettu myöntämään, ettei Jugoslavian bulgarialainen väestönosa ole saanut niitä oikeuksia, joita sen vähemmistöjen suojelemista tarkoittavien kansainvälisten sopimusten mukaan olisi saatava. Tässä on kieltämättä yksi niitä vaikeita epäkohtia, jotka maailmansodan jälkeen Parisissa luotiin.

Samanlaisia vähemmistökysymyksiä on Bulgarialla myöskin muiden naapuriensa kanssa. Romanianle joutuneessa Dobrudshassa asuu bulgarialaisia, eikä näiden kohtelu liioin, Bulgarian käsityksen mukaan, ole sopimusten mukaista. Kuitenkin on myönnettävä, että vähemmistökysymys tällä suunnalla on paljon vähemmän katkera kuin Jugoslaviaan päin. Albania on ainoa naapuri, jonka kanssa Bulgarialla ei ole mitään riitoja. Turkin rajaseuduilla on myöskin vähäinen bulgarialainen asutus, joka sekin riittää makedonialaiselle järjestölle aiheeksi tarpeen tullen kiristää välejä Turkiin, vaikkei vaarallista ristiriitaa muodostukaan. Kreikan puolella, tähän valtakuntaan liitettyssä osassa Makedoniaa ja Traakiaa, on samoin bulgarialaista väestöä, ja siis myöskin sen aiheuttamia riitoja Bulgarian ja Kreikan välillä. Mutta Bulgarian suhteen Kreikkaan määrää kuitenkin etupäässä kaksi erikoiskysymystä.

Toinen niistä on aluesirrosta ja väestön siirtymisestä johtuva Kreikan Bulgarialle maksettava melkoinen korvausmaksu, joka olisi Bulgarialle finanssivaikkeuksissaan erittäin tervetullut, mutta joka on ollut Kreikalle, samanlaisissa finanssivaikkeus-

sa, mahdoton suorittaa. Se on vähemmän merkitsevä ja helpommin poistettavissa päiväjärjestyksestä, kunhan Kreikan varat sallivat. Vaikeampi on Dedeagatshin kysymys.

Sotaan yhtyessään Bulgaria oli saanut Itä-Traakian Egeanmeren rantakaistaleineen. Rauhankonferenssi oli kuitenkin saatu vakuutetuksi, että tämä alue oli kreikkalaista, ja niin se Neuillyn rauhansopimuksessa otettiin pois Bulgarialta ja jätettiin liittolaisten haltuun, jotta nämä määräsivät sen kohtalosta. Alue siirrettiin sittemmin Kreikalle. Kun Bulgaria täten tuli eristetyksi Egeanmerestä, tahdottiin sille kuitenkin tehdä oikeutta ja taattiin sille "taloudellinen pääsy" Egeanmerelle. Sèvres'n sopimuksessa, jolla Traakia siirrettiin Kreikalle 1920, määrättiin vielä, että Bulgarian tuli saada vapaa kauttakulku Kreikalle luovutettuihin Egeanmeren satamiin. Edelleen määrättiin, että Bulgarian on saatava Dedeagatshin satamasta vuokralle "ikuisiksi ajoiksi, ellei Kansainliitto rajoita aikaa", sopiva alue vienti- ja tuontiliikettensä varten.

Näiden sopimusmääräysten aiheuttamiin käytännöllisiin järjestelyihin ei kuitenkaan päästy käsiksi, sillä Bulgaria ilmoitti heti, ettei se tyytynyt mihinkään "taloudelliseen pääsyyn" Egeanmerelle vaan vaati, että Dedeagatshin satama luovutettaisiin sille ja liitettäisiin Bulgariaan tai että ainakin autonomia annettaisiin Dedeagatshille. Suurvallat eivät tähän vaatimukseen suostuneet, eikä ole suostunut Kreikkakaan. Viimemainittu on tehnyt useita ehdotuksia kysymyksen ratkaisemiseksi. Ensin ehdotettiin, että kokonaan demilitarisoitaisiin alue, joka käsittäisi Dedeagatshin ja vyöhykkeen Bulgarian rajalle ja että Balkaninvaltioiden sekä Ranskan, Englannin, Italian edustajista muodostettaisiin komissio valvomaan Dedeagatshista Bulgarialle vuokrattavaa satamaa ja siitä johtavaa rautatietä. Sitte ehdotettiin, että Bulgarialle vuokrattaisiin Egeanmeren rannalta Dedeagatshin ja Makrin väliltä 3 kilometrin pituinen ja kilometrin syvyinen alue. Bulgaria ei sanonut voivansa hyväksyä tätä ehdotusta. Sen jäl-

keen Kreikka teki vielä kolmannen ehdotuksen. Kun Bulgaria omistaessaan Dedeagatshin ei ollut osoittanut haluavansa sitä käyttää vaan vaatinut kreikkalaista Cavallaa, tarjosi Kreikka sille oikeutta Salonikin satamaan, joka olisi hyödyllisempi Mustanmeren satamista kauempana olevalle Bulgarian osalle. Salonikissa olisi siten kolme satamaa: keskellä kreikkalainen, toisella laidalla jugoslavialainen ja toisella bulgarialainen. Tämänkin ehdotuksen Bulgaria hylkäsi.

Kysymys on siitä pitäen pysynyt muuttumattomana. Kreikka käsitti, että Bulgaria ei tahdo "taloudellista pääsyä" Egeanmerelle, jota se todellisuudessa ei tällä haavaa tarvitsekaan, vaan se haluaa saada omakseen Dedeagatshin alueen rajaltansa rantaan saakka. Tätä eivät bulgarialaiset kielläkään. Kreikka siihen taasen ei suostu. Kysymys siitä, oliko Parisin rauhankonferenssi oikeassa luovuttaessaan riidanalaisen alueen Kreikalle, voidaan nyt jättää syrjään. Kun se on tapahtunut, on Kreikka oikeassa kieltäytyessään luovuttamasta aluettaan. Dedeagatshin ristiriita estää Bulgariaa yhteistoiminnasta itäisten naapuriensa kanssa samalla tavoin kuin vähemmistökyseminen ja unelma Makedonian yhtymisestä eristää sen läntisestä naapuristaan. Balkanin yhteistoiminnan esitaistelijat kamppailevat näiden kysymysten kanssa. Turkin ja Kreikan liittoon Bulgaria ei yhtynyt, koska oli sitä mieltä, että näiden kahden keskinäinen sitoumus toistensa rajojen suojelemiseen merkitsee Turkin sitoumusta säilyttämään myöskin Dedeagatshin Kreikalle, niinkuin eräässä edellisessä raportissani olen selittänyt. Mitä Bulgarian, Romanian ja Jugoslavian kuninkaat saavat aikaan minoriteettikysymyksen ratkaisemiseksi, on vielä näkemättä.

Bulgaria on eristettynä. Sen itsepäisyydessä on kuitenkin vissi voima ja vissi etu, sitä suurempi kuta enemmän toiset haluavat sitä yhteistoimintaan vetää.

Roomassa, 6 p. marrask. 1933.

M. I.